

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Юрчишин Василь Миколайович

*доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри міжнародної та кримінальної юстиції Чернівецького навчально-
наукового юридичного інституту Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Савченко Василь Антонович

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики Івано-Франківського навчально-наукового юридичного
інституту Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРОКУРАТУРА У СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЄВРОСОЮЗУ: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

1 червня 2021 року розпочала свою оперативну роботу Європейська прокуратура (European Public Prosecutor's Office, EPPO, далі – ЄП): один з найамбітніших проєктів кримінально-правової співпраці в Європейському Союзі. Будучи першою незалежною та центральною прокуратурою ЄС, вона відповідає за розслідування та судове переслідування злочинів, які зачіпають фінансові інтереси. До них належать, серед іншого: шахрайство, корупція, відмивання грошей, транскордонне шахрайство з ПДВ та інші.

Наразі 22 країни ЄС вирішили об'єднати зусилля, щоб захистити бюджет ЄС від шахрайства через «розширену співпрацю»: Бельгія, Болгарія, Німеччина, Естонія, Фінляндія, Франція, Греція, Італія, Хорватія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Австрія, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Чехія та Кіпр.

Угорщина є однією з п'яти держав-членів, які не беруть участі в Європейській прокуратурі. Також не брати участь вирішили Польща, Данія,

Швеція та Ірландія. Тим не менш, існує також співпраця з цими державами-членами в розслідуваннях. Це частково базується на робочих угодах або на попередніх структурах співпраці, які, тим не менш, продовжують існувати [1].

Як центральний орган, ЄП діє за межами існуючих установ ЄС у всіх країнах-учасниках Євросоюзу. Він має на меті об'єднати європейські та національні правоохоронні органи держав-учасниць у плавній та ефективній співпраці. ЄП має дворівневу структуру з центральним і національним рівнями.

Центральний рівень складається з центральної служби на рівні ЄС, розташованої в Люксембурзі. Його очолює Генеральний прокурор Європи, румунка Лаура Кодрута Кевеші, термін повноважень якого становить сім років (без права поновлення). Заступник генерального прокурора Європи Андрес Ріттер походить з Німеччини. Центральний рівень також включає в себе колегію європейських прокурорів. Він відповідає за загальний нагляд і приймає рішення щодо стратегічних питань і загальних питань, що виникають в окремих випадках, з метою забезпечення узгодженості, ефективності та узгодженості правоохоронної політики Європейської прокуратури у всіх державах-членах-учасниках. Кожна держава-учасниця надає європейського прокурора. Європейські прокурори та Європейський головний прокурор разом утворюють Колегію. На національному рівні європейські уповноважені прокурори здійснюють фактичну слідчу роботу та мають завдання та повноваження національних прокурорів, якщо положення не передбачає інше. Європейські уповноважені прокурори працюють незалежно від своїх національних органів, але пов'язані інструкціями постійних палат [2].

До того, як ЄП почала свою роботу, лише національні органи влади могли розслідувати пов'язані з економікою злочини – хоча й з обмеженими інструментами, оскільки їхні повноваження закінчуються на державних кордонах.

Так само органи ЄС, які працювали в цій сфері до ЄП, такі як Європейський офіс по боротьбі з шахрайством (OLAF), Агентство Європейського Союзу з питань співробітництва правоохоронних органів

(Європол) та Агентство Європейського Союзу із судового співробітництва у кримінальних справах (Євроюст), не в змозі ініціювати кримінальні розслідування чи здійснювати судове переслідування в державах-членах. Європейська прокуратура допомагає заповнити ці прогалини і таким чином боротися зі злочинами проти бюджету ЄС.

І її діяльність є дуже важливою. ЄП проводить транскордонні розслідування шахрайства з коштами ЄС на суму, що перевищує 10 000 євро, або у випадках транскордонного шахрайства з ПДВ із збитками, що перевищують 10 мільйонів євро. Вона тісно співпрацює з національними правоохоронними органами, а також з іншими установами, такими як Євроюст і Європол.

Країни-члени повідомили, що лише в 2015 році близько 638 мільйонів євро зі структурних фондів ЄС були використані не за призначенням. За оцінками, у 2018 році країни ЄС втратили 140 мільярдів євро надходжень від ПДВ через транскордонне шахрайство. У 2019 році ЄС зазнав збитків у розмірі 460 мільйонів євро.

Під час пандемії COVID-19 кримінальні правопорушення, пов'язані з коронадопомогою ЄС, також вийшли на перший план. Тільки фонд розвитку Соґона становить 750 мільярдів євро. Через загрозові для існування обставини необхідно було виплатити ці кошти якнайшвидше, що сприяло шахрайству, оскільки через невідкладну ситуацію неможливо було здійснити широкі перевірки заздалегідь. Лише в Німеччині останніми місяцями на національному рівні неодноразово ставали відомими випадки шахрайства щодо закупівлі та виставлення рахунків за маски, тести та щеплення [3].

Окремого суду для провадження ЄП немає. Якщо є достатня підозра на основі розслідувань ЄП, остання переслідуватиме злочини у компетентних національних судах. Після визначення держави-члена, в якій висунуто обвинувачення, компетентний національний суд керуватиметься національним законодавством.

Як можна побачити, створення Європейської прокуратури є великим кроком у боротьбі зі злочинами, які завдають шкоди бюджету ЄС. Це також

наближає створення спільного правового простору у кримінальних провадженнях.

Велике значення у боротьбі зі злочинністю має і налагодження тісної співпраці правоохоронних органів нашої держави із Європейською прокуратурою, особливо в умовах війни із Російською Федерацією.

Не можна не відмітити, що Лаура Кодрута Кевеші – перша з офіційних осіб Євросоюзу, які відвідали нашу державу у складний воєнний час. Із європрокуроркою було обговорено взаємодію Прокуратури ЄС із task force Офісу Генпрокурора для пошуку, арешту та конфіскації активів воєнних злочинців. Українська прокуратура отримала від Кевеші беззаперечну підтримку, вона з першого дня запропонувала допомогу і спільні зусилля для відсічі російської агресії. Окрім того, була підписана Робоча угода про співпрацю між Офісом Генерального прокурора та Європейською прокуратурою (EPPO). Україна – перша країна, з якою Прокуратура ЄС уклала такий документ. Головний прокурор Євросоюзу привезла також лист підтримки українським прокурорам від колег з EPPO [4].

У Європейському Союзі зараз широко обговорюється можливість розширення повноважень Прокуратури ЄС, яке, як вважається, дозволить ефективніше боротися з ухиленням від санкцій, запроваджених проти осіб РФ через агресію проти України. Пропозиції передбачають, що ухилення від санкцій стане кримінальним правопорушенням на рівні всього ЄС, яке зможе розслідувати прокуратура блоку, а не лише національні правоохоронні органи.

Обговорення усе ще перебувають на дуже ранній стадії та потребуватимуть підтримки всіх 27 держав-членів. Очікується, що Єврокомісар з питань юстиції Дідьє Рейндерс порушить питання на міністерській зустрічі в Люксембурзі, щоб побачити перші реакції серед членів ЄС на ідею.

Станом на липень Європейський Союз заморозив російські активи на суму 13,8 мільярда євро з моменту вторгнення Росії в Україну 24 лютого. Очікується, що ЄС найближчим часом ухвалить директиву, яка передбачатиме можливість конфіскації російських активів, які перебувають під санкціями [5].

Очевидно, що від злочинних дій Росії потерпає не лише Україна, а й інші країни Євросоюзу та усього світу. Не слід забувати і про прояви загальної кримінальної злочинності в економічній сфері, які давно не знають меж та кордонів. Тому тісна співпраця правоохоронних органів нашої держави із відповідними органами Євросоюзу і, насамперед, із Європейською прокуратурою, є вкрай потрібною та важливою для усіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Peggy Fiebig. Kampf gegen Finanzbetrug. Wie die Europäische Staatsanwaltschaft arbeitet. *Archiv*. 08.10.2021. URL: <https://www.land.nrw/pressemitteilung/europaeische-staatsanwaltschaft-uebernimmt-ermittlungen-betreffend-taten>.
2. Eckart Gottschalk, Charlotte Dobers-Koch. Ein Jahr Europäische Staatsanwaltschaft. *Blog*. URL: <https://www.cmshs-bloggt.de/compliance/ein-jahr-europaeische-staatsanwaltschaft>.
3. Die Europäische Staatsanwaltschaft. *Consilium*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/de/policies/eppo>.
4. Лотоцька Наталка. Головний прокурор Євросоюзу Лаура Кевеші приїхала до України. URL: https://lb.ua/society/2022/03/18/510111_golovniy_prokuror_ievrosoyuzu_laura.html.
5. Міжнародна безпека та євроінтеграція України. *Європейська правда*. 11.10.22. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/10/11/7148518>.